

Załącznik do uchwały nr.....
Rady Miejskiej w Zamościu
z dnia

**Samorządowy program
działań na rzecz osób niepełnosprawnych
Miasta Zamość
na lata 2011- 2013**

Zamość luty 2011 r.

Wprowadzenie

Podstawowym aktem regulującym w naszym kraju prawa osób niepełnosprawnych jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku.

W art. 32 określa ona fundamentalne prawo każdego obywatela do równego traktowania, a także zakaz dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. W art. 69 nakłada na władze publiczne obowiązek udzielania osobom niepełnosprawnym pomocy w zabezpieczeniu ich egzystencji, przysposobieniu do pracy w drodze przeszkolenia zawodowego, pomocy w zakresie komunikacji społecznej, pozwalającej im żyć w społeczeństwie.

Dokumentem chroniącym interesy tej grupy osób oraz określającym ich prawa i uprawnienia jest **Karta Praw Osób Niepełnosprawnych** uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 1 sierpnia 1997 r (M.P. z dnia 13 sierpnia 1997r.nr 50 poz 475).

W dokumencie tym Sejm stwierdza, że osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji, co oznacza w szczególności prawo tych osób do:

- ❖ dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym,
- ❖ dostępu do leczenia i opieki medycznej, wczesnej diagnostyki, rehabilitacji i edukacji leczniczej, a także do świadczeń zdrowotnych uwzględniających rodzaj i stopień niepełnosprawności, w tym do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny,
- ❖ dostępu do wszechstronnej rehabilitacji mającej na celu adaptację społeczną,
- ❖ nauki w szkołach wspólnie ze swymi pełnosprawnymi rówieśnikami, jak również do korzystania ze szkolnictwa specjalnego lub edukacji indywidualnej,
- ❖ pomocy psychologicznej, pedagogicznej i innej pomocy specjalistycznej umożliwiającej rozwój, zdobycie lub podniesienie kwalifikacji ogólnych i zawodowych,
- ❖ pracy na otwartym rynku pracy zgodnie z kwalifikacjami, wykształceniem i możliwościami oraz do korzystania z doradztwa zawodowego i pośrednictwa, a gdy niepełnosprawność i stan zdrowia tego wymaga - prawo do pracy w warunkach dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych,
- ❖ zabezpieczenia społecznego uwzględniającego konieczność ponoszenia zwiększonych kosztów wynikających z niepełnosprawności, jak również uwzględnienia tych kosztów w systemie podatkowym,
- ❖ życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:
 - dostępu do urzędów, punktów wyborczych i obiektów użyteczności publicznej,
 - swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu,
 - dostępu do informacji,
 - możliwości komunikacji międzyludzkiej,
- ❖ posiadania samorządnej reprezentacji swego środowiska oraz do konsultowania z nim wszelkich projektów aktów prawnych dotyczących osób niepełnosprawnych,
- ❖ pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym, artystycznym, sportowym oraz rekreacji i turystyce odpowiednio do swych zainteresowań i potrzeb.

Powyższe prawa wynikają z Konstytucji, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Konwencji Praw Dziecka, Standardowych Zasad Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych, aktów prawa międzynarodowego i wewnętrznego, dlatego też Sejm wzywa w uchwale Rząd Rzeczypospolitej Polskiej oraz władze samorządowe do podjęcia działań ukierunkowanych na urzeczywistnienie tych praw.

Dane dotyczące osób niepełnosprawnych w mieście Zamość - diagnoza problemu w zarysie

Z przeprowadzonego w 2002 r. Narodowego Spisu Powszechnego wynika, że w Polsce żyje ponad 5 milionów osób niepełnosprawnych.

Ustalenie faktycznej liczby niepełnosprawnych mieszkańców Zamościa nie jest możliwe z uwagi na brak stosownych danych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwa Obrony Narodowej. Szczegółowe informacje dotyczące wielkości populacji niepełnosprawnych mieszkańców Zamościa, uwzględniające podstawowe cechy demograficzne, będą możliwe do uzyskania po opracowaniu przez Główny Urząd Statystyczny danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2011 roku.

Szacuje się, że w Zamościu, który liczy 66 443 mieszkańców¹, zgodnie ze wskaźnikami opracowanymi podczas Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, osób niepełnosprawnych jest 16,3% czyli **10 830**, w tym:

- **9 200** osób niepełnosprawnych prawnie tzn. posiadających aktualne orzeczenie o niepełnosprawności, w przypadku osób poniżej 16 roku życia – uprawnienia do korzystania z zasiłku pielęgnacyjnego,
- **1 630** osób niepełnosprawnych biologicznie, nie posiadających orzeczeń lub uprawnień, ale mających całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Nie dysponujemy danymi w zakresie ilości orzeczeń wydawanych przez inne instytucje, natomiast liczba orzeczeń wydanych mieszkańcom naszego miasta przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Zamościu przedstawia się następująco:

- w roku 2006 - 980, z tego 789 dorośli, 191 dzieci,
- w roku 2007 - 967, z tego 818 dorośli, 149 dzieci,
- w roku 2008 - 911, z tego 796 dorośli, 115 dzieci,
- w roku 2009 - 942, z tego 841 dorośli, 101 dzieci,
- w roku 2010 - 902, z tego 792 dorośli, 110 dzieci.

Spośród **10 830** osób niepełnosprawnych² :

542 to osoby w wieku przedprodukcyjnym – osoby w wieku od 0 do 17 lat (5% ogółu niepełnosprawnych mieszkańców Zamościa),

6 281 to osoby w wieku produkcyjnym – mężczyźni w wieku od 18 do 64 lat i kobiety w wieku od 18 do 59 lat (58% ogółu niepełnosprawnych),

4 007 to osoby w wieku poprodukcyjnym – mężczyźni w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety 60 lat i więcej (37%).

Wykształcenie osób niepełnosprawnych² (dotyczy osób w wieku 13 lat i powyżej):

758 (7%) - wyższe,

433 (4%) - policealne,

3.790 (35%) - średnie,

2.058 (19%) - zasadnicze zawodowe,

3.249 (30%) - podstawowe ukończone,

542 (5%) - podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego.

Wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu na dzień 31 grudnia 2010 roku zarejestrowanych było **298** osób z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, w tym:

¹ Dane z 30.06.2010r.

² wskaźniki procentowe z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002r.

- **245** osób posiadało status bezrobotnego (1 ze znacznym, 21 z umiarkowanym i 223 osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności),
- **53** osoby zarejestrowane były jako poszukujące pracy (7 ze znacznym, 21 z umiarkowanym i 25 osób z lekkim stopniem niepełnosprawności).

Badania wykazują, że corocznie ilość osób niepełnosprawnych w naszym społeczeństwie zwiększa się. Wiąże się to z wieloma problemami demograficznymi, medycznymi, ekonomicznymi, społecznymi i etycznymi. Zwiększa się zarówno ilość dzieci jak i dorosłych osób niepełnosprawnych.

W najtrudniejszej sytuacji są rodziny z niepełnosprawnymi dziećmi i te, w których głową rodziny jest osoba niepełnosprawna.

Nie można pozostawić osób niepełnosprawnych oraz ich rodzin samym sobie, gdyż doprowadzi to do ich społecznego wykluczenia. Należy zwrócić szczególną uwagę na integrację społeczną, wyrównywanie szans dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz kształtowanie postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i uświadomienie osobom niepełnosprawnym możliwości wpływania na własną sytuację życiową.

Temu właśnie ma służyć Program, a włączenie się osób niepełnosprawnych do jego realizacji umożliwi im pełniejszy udział w życiu społecznym oraz ułatwi korzystanie z istniejącej infrastruktury i dóbr publicznych.

Podstawy opracowania, założenia i cele programu

Podstawą prawną opracowania Programu jest art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2010r. Nr 214, poz. 1407 z późn. zm.), który mówi, że: „Do zadań powiatu należy opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:

- a) rehabilitacji społecznej,
- b) rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia,
- c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

„Samorządowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2011-2013” jest spójny z przyjętą uchwałą Nr XXV/274/04 Rady Miejskiej w Zamościu z dnia 27 września 2004r. **Strategią rozwiązywania problemów społecznych Miasta Zamościa w latach 2004-2006 oraz kierunkami na 2007-2013.**

Celem głównym nr 3 Strategii jest:

Efektywny system wsparcia osób niepełnosprawnych.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez:

- Zwiększenie dostępności tych osób do obszarów życia społecznego, w tym m. in.: rehabilitacji, edukacji, kultury i wypoczynku,
- Likwidację barier funkcjonalnych,
- Aktywizację instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Aktywizację osób niepełnosprawnych.

W ramach realizacji celu głównego nr 3 przewidziane są następujące programy:

1. System działań wspomagających prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży.
2. Poprawa stanu zdrowotnego mieszkańców.
3. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.
4. Likwidacja barier funkcjonalnych.

5. Aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz instytucji i organizacji działających na rzecz niepełnosprawnych.
6. Wielowymiarowe wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy.
7. Przystosowanie bazy lokalowej PUP do wymaganego standardu obsługi, w tym osób niepełnosprawnych.

Harmonogram realizacji powyższych programów, przedstawiony w tabeli stanowiącej załącznik do niniejszego opracowania, powstał na podstawie propozycji zgłoszonych przez dyrektorów wydziałów i jednostek Urzędu Miasta, organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych w naszym mieście.

W programie zostały ujęte zadania z zakresu szeroko pojętej rehabilitacji osób niepełnosprawnych, która zgodnie z wyżej cytowaną ustawą oznacza: „zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej”.

Realizujący zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie grodzkim Zamość

Zadania na rzecz osób niepełnosprawnych w naszym mieście realizuje wiele instytucji i organizacji pozarządowych. Są to między innymi:

1. Placówki służby zdrowia – Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II, Zamojski Szpital Niepubliczny Spółka z o.o, poradnie specjalistyczne, przychodnie rejonowe, itp.
2. Placówki edukacyjne:
 - Przedszkole Miejskie z Oddziałami Integracyjnymi Nr 7,
 - Przedszkole Miejskie z Oddziałami Integracyjnymi Nr 13,
 - Niepubliczne Przedszkole Specjalne dla Dzieci Niepełnosprawnych,
 - Szkoła Podstawowa Nr 7 z Oddziałami Integracyjnymi,
 - Zespół Szkół Nr 1 (w tym: Szkoła Podstawowa Nr 10 z Oddziałami Integracyjnymi i Gimnazjum Nr 7 z Oddziałami Integracyjnymi,
 - Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (w tym: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zasadnicza, szkoła przysposabiająca),
 - I Liceum Ogólnokształcące im. Unii Europejskiej w Zamościu.
3. Placówki kultury i sportu:
 - Zamojski Dom Kultury,
 - Książnica Zamojska im. Stanisława Kostki Zamoyskiego,
 - Ośrodek Sportu i Rekreacji, Kryta Pływalnia.
4. Powiatowy Urząd Pracy.
5. Wydziały i jednostki organizacyjne Urzędu Miasta Zamość.
6. Miejskie Centrum Pomocy Rodzinie – realizujące zadania ustawowe z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, dofinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i prowadzące Punkt Poradnictwa Specjalistycznego dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin.
7. Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Intelaktualnie – 52 miejsca dla dziewcząt.
8. Środowiskowy Dom Samopomocy dla 30 osób z zaburzeniami psychicznymi.
9. Warsztaty Terapii Zajęciowej:
 - WTZ przy Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Zamościu – 45 uczestników,
 - WTZ przy Parafii św. Michała Archaniola w Zamościu – 33 uczestników ,
 - WTZ przy Stowarzyszeniu Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem” w Zamościu – 32 uczestników.

10. Ośrodki Rehabilitacyjne dla Dzieci:

- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym w Zamościu,
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Terapeutyczny prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem” w Zamościu.

11. Wojewódzka Usługowa Spółdzielnia Inwalidów w Zamościu zatrudniająca 126 osób niepełnosprawnych.

Działania instytucji publicznych wspierają inne podmioty powołane w celu reprezentowania interesów osób niepełnosprawnych i ich rodzin, do których należą:

- Stowarzyszenie Ruch Osób Niepełnosprawnych „FENIKS”,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rehabilitacji i Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach Komunikacyjnych ,
- Stowarzyszenie Klub Kobiet po Leczeniu Raka Piersi,, AMAZONKI”,
- Zamojskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego,
- Katolickie Stowarzyszenie „ Służba Człowiekowi”,
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem”,
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków,
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
- Stowarzyszenie Osób ze Stwardnieniem Rozsianym,
- Polski Związek Niewidomych,
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- Polskie Towarzystwo Laryngektomowanych,
- Stowarzyszenie na Rzecz Integracji z Dziećmi i Młodzieżą Niepełnosprawną ,
- Zamojskie Towarzystwo Oświatowe,
- Stowarzyszenie Zamojskie Centrum Wolontariatu,
- Stowarzyszenie Zamojski Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Podsumowanie

Miasto Zamość jeszcze przed wejściem w życie przepisów nakładających na powiaty obowiązek opracowania własnych programów opracowało i wdrożyło do realizacji „Miejski program działań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i starszych ze społeczeństwem w latach 2000-2002”.

Do opracowania i realizacji takich programów powiaty zostały zobowiązane zmianą do ustawy o rehabilitacji (...) wprowadzoną w grudniu 2002r, a obowiązująca od 1 lutego 2003r.

Następnym programem Miasta Zamość był „Program poprawy życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych w latach 2003 – 2006” i kolejnym „Samorządowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2007-2010”.

Osiągnięcie wysokiej efektywności pomocy świadczonej osobom niepełnosprawnym poprzez wdrożenie i realizację „Samorządowego program działań na rzecz osób niepełnosprawnych Miasta Zamość na lata 2011-2013” wymaga podjęcia działań zmierzających do skoordynowania pracy służb, organizacji pozarządowych i innych instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych oraz pozyskanie partnerów społecznych, a także dodatkowych źródeł finansowania.

Ważnym celem jest podniesienie profesjonalizmu osób działających na rzecz osób niepełnosprawnych poprzez organizowanie dla nich szkoleń i konferencji, a także podniesienie świadomości społecznej w zakresie przestrzegania praw osób niepełnosprawnych, prowadzące do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, a tym samym zapewnienia im godnego, możliwie pełnego i równoprawnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Działania realizowane w ramach programu zmierzają do aktywizacji osób niepełnosprawnych w życiu zawodowym, społecznym, kulturalnym i sportowym, do podnoszenia świadomości w zakresie przysługujących im praw oraz eliminacji występującego jeszcze w społeczeństwie zjawiska niechęci w stosunku do osób niepełnosprawnych.

Realizacja wielu zadań programu uzależniona jest w znacznej mierze od pozyskania środków finansowych, dlatego też niniejszy dokument będzie podstawą do aplikowania o dodatkowe środki pozabudżetowe, które pozwolą na realizację tych zadań.

Koordynatorem realizacji programu będzie Miejskie Centrum Pomocy Rodzinie w Zamościu .